

Губар Влада В'ячеславівна
докторант Міжрегіональної Академії
управління персоналом,
м. Київ

УДК 37.018.43: 351.851

Проблеми становлення дистанційного навчання у системі вищої школи

Сучасні проблеми, з якими стикається цивілізація, призводять до розуміння того, що всі вони зосереджені в самій людині, її внутрішньому світі. У зв'язку з цим освіта стає одним з головних механізмів, що здатний узгодити цінності та цілі окремої людини, зокрема, та суспільства у цілому. Це, в свою чергу, потребує уточнення самого поняття «освіта». Аналізуючи наукову, педагогічну, методологічну, філософську літературу, що за останні 10 – 15 років досить радикально змінилося трактування терміну «освіта» [1, 2]. До 90-х рр. освіту розуміли як наслідок засвоєння систематизованих знань, вмій і навичок, необхідну умову підготовки людини до життя і праці. Таке трактування присутнє, практично, в усіх підручниках і навчальних посібниках з педагогіки.

Починаючи з середини 90-х рр. сенс та значення слова «освіта» починає змінюватись у напрямі «глобалізації» й розкриття механізмів даного феномену. Констатується величезна роль освіти в еволюції сучасної цивілізації.

А.І. Субетто в концепції становлення освітнього суспільства – нової форми стійкої соціоприродної еволюції на базі суспільства інтелекту, – визначає освіту як «соціогенетичний механізм, що забезпечує *розширене виробництво* якості людини і якості суспільного інтелекту». Під суспільним інтелектом розуміється при цьому єдність культури, науки, освіти; сукупний розум суспільства; управління майбутнім з боку суспільства.

Зміна поняття «освіта» відбувається у зв'язку з розвитком різних напрямів науки, особливо знань про живу речовину і людину. Це можна підтвердити своєрідним трактуванням освіти, сформульованим Ф.Ш. Терегуловим. Освіта є засіб і процес вирішення фундаментального протиріччя життя людини – подвійності його приро-

ди. Мається на увазі протиріччя між біологічною й соціальною сутністю людини. Поняття освіти означає культурно-історичний феномен, що існує поза й незалежно від свідомості людини. Він був завжди й завжди змінювався. Завдяки освіті у кожного представника людського роду виробляється особливий «біосоціальний» орган. Завдання освіти – максимально використати гетерохронію біологічного й соціального, щоб сформувати у людини даний специфічний орган – соціальний за змістом, біологічний по субстрату, що дозволяє максимально адаптуватись до життєдіяльності у відповідному соціокультурному середовищі [7].

Таким чином, можна зробити такі висновки: відбувається переосмислення поняття освіти, його ролі, значення й функцій; підвищується соціальна роль освіти; від його направленості, ефективності залежатимуть перспективи розвитку цивілізації; все це не можна не враховувати у практиці, особливо при організації інноваційної діяльності.

Словосполучення «дистанційна освіта» (ДО) надійно увійшло до світового освітнього лексикону. Протягом останніх трьох десятиріч ДО стала глобальним явищем освітньої та інформаційної культури, змінивши обличчя освіти в багатьох країнах світу. Виникла й бурхливо розвивається ціла індустрія освітніх послуг, що об'єднуються під загальною назвою «дистанційна освіта». Вона вражає величезною кількістю учасників процесу, кількістю освітніх закладів, розмірами та складністю інфраструктури, масштабами інвестицій та грошового обігу. Зокрема, база даних ISDL містить опис більше 850 центрів дистанційної освіти, що розташовані на всіх континентах, крім Антарктиди, в яких тільки за різноманітними програмами професійного навчання навчається приблизно дванадцять мільйонів студентів – близько 13-14% від загальної кількості

студентів у світі. Розвиток дистанційного навчання визнано одним з ключових напрямів головних освітніх програм ЮНЕСКО: «Освіта для всіх», «Освіта крізь все життя», «Освіта без кордонів» та середньострокової стратегії ЮНЕСКО в 1996-2001 рр. Сприяння розвитку ДО визначено як пріоритетне завдання у статті 126-й Маастрихтського договору – засновницького договору Європейського Союзу, а авторитетний американський щотижневик *The Chronicle of Higher Education* називає рівень активності в індустрії дистанційної освіти останніх років «приголомшливим».

Однак, перш за все, з цієї причини – через багатогранність та масштабність ДО як явища, різноманіття освітніх послуг і форм організації (моделей) ДО як у національних, так і у міжнародних центрах дистанційної освіти – загальноприйнятого, канонічного визначення ДО не існує [5, 10, 12]. За вдалим виразом Д. Шела, «дистанційна освіта містить у собі певний парадокс: вона впевнено затвердила своє існування, але не в змозі визначити, що вона є таке». Але в галузі освіти не багато понять, які мають чітке визначення, крім того, відсутність консенсусу щодо її визначення, не завадила дистанційній освіті розвиватись як у технологічному, так і у методологічному напрямі.

Приміром, країни британської Співдружності, як і країни Європейського Союзу, що мають довгу традицію принципово єдиного практичного розуміння дистанційної освіти, заснованого на трактуванні ДО у Відкритому університеті Великої Британії (OUUK), Університеті Північної Африки (UNISA), Заочному університеті в Ханзі, успішно просуваються у розвитку ДО, не маючи його нормативного визначення. Помітні незручності у зв'язку з цим наприкінці 90-х рр. відчували освітні центри та різноманітні інститути управління освітою в США, де формування університетських і міжуніверситетських структур ДО у державній системі освіти розпочалось значно пізніше. Але при цьому не склалося єдиного, або, принаймні, чітко диференційованого підходу до поняття дистанційної освіти. Незадоволення відсутністю такого підходу відображається у численних й часто-густо таких, що протирічать одна одній дефініціях ДО у публікаціях різних авторів й закладів освіти, доволі гострих дискусіях на тему «У чому відмінність?», змінах в офіційному визначенні дистанційної освіти в американському законодавстві. Однак, високий ступінь незалежності американських університетів від федерального законодавства та бюджету, делегована система акредитації, а головне – суттєве фінансування ДО з боку промислових корпорацій та телекомунікаційних компаній роблять недолік його загальнонаціонального розуміння неприємним, але не вирішальним фактором розвитку практики ДО.

Між тим, якщо обмежитись навіть аналітичними, або пояснюючими судженнями про поняття «дистанційна освіта», що впливають з його буквального сенсу, а отже, не викликають сумніву, багато питань, що стосуються визначення ДО, знімаються. Так, очевидно, що якщо «дистанційне» означає «на відстані», то йдеться про освіту (навчання) на відстані, тобто про таку форму освітнього процесу, за якої студент/учень й викладач/вчитель не знаходяться в одній аудиторії. З цієї – буквальної – характеристики ДО прямо випливає ще одна: оскільки суб'єкти процесу навчання дистанційовані один від одного, освітня комунікація між ними має опосередкований характер, або потребує засобів комунікації. Разом з тим, ця освітня комунікація повинна мати місце, інакше ДО звелось б до повністю самотійного вивчення, або самоосвіти, яке за визначенням є самим «недистанційним» видом навчання, через те, що той, хто навчається, і той, хто навчає, співпадають. Іншими словами, ДО передбачає обов'язковий зворотній зв'язок студента з викладачем (у загальному випадку – джерелом предметних та методичних знань), або інтерактивність.

Таким чином, отримуємо суто аналітичне або тавтологічне визначення дистанційної освіти як освіти на відстані, що передбачає опосередковану двобічну комунікацію між тим, хто навчається, й тим, хто навчає. Оскільки це визначення тавтологічне й не містить у собі нічого, окрім того, що буквально впливає зі словосполучення «дистанційна освіта», воно є банальним. Тому, певною мірою, слід погодитись з Д. Шелом у тому, що «якщо дистанційна освіта може бути розглянута як «освіта на відстані», вона взагалі не потребує визначення». (Shale, 1988.) Тобто, навіть що визначати очевидне?

Однак, не зважаючи на банальність, таке визначення є корисним, оскільки завдяки подібним, суто аналітичним визначенням, стає зрозумілим, що ті трактовки, що пропонують, наприклад, розглядати ДО як «самостійну пізнавальну діяльність», або таку форму освіти, що «відрізняється відкритим доступом до освітніх ресурсів, що забезпечуються інформаційними технологіями та засобами комунікації», – змішують поняття дистанційної освіти та самоосвіти з використанням мережі Інтернет, або іншої телекомунікаційної системи. На практиці це означає недооцінку інтерактивної освітньої комунікації як компонента ДО й, відповідно, недооцінку завдань підготовки для нього викладачів, організації навчального процесу, а в цілому, – звужує, як сферу, ті завдання, що стоять перед ДО.

Термінологічним за формою, але концептуальним за змістом є питання про те, яке словосполучення більш доречно – «дистанційне навчання» чи «дистанційна освіта»?

Автори британської співдружності та США (де, як відомо, вперше з'явилися терміни «distance education» та «distance learning» і звідки отримали розповсюдження), говорячи про ДО в цілому, віддають перевагу терміну «distance education». Оскільки «learning», в своєму основному значенні, означає «вивчення», тобто самостійне придбання знань у певній дисципліні (галузі), то для англомовних авторів словосполучення «distance learning» означає тільки одну складову ДО, яка включає в себе, на відміну від самоосвіти, ще й «teaching», тобто навчання, що здійснюється у взаємодії з викладачем. Отже, поняття (і термін) «distance education» – «дистанційна освіта», охоплюючи і «вивчення», і «навчання», виявляється більш об'ємним і адекватним для визначення ДО як цілісного освітнього явища [14].

Разом з тим, у багатьох (але не у всіх) різновидах дистанційної освіти самостійна освітня активність, лишаючись одним з компонентів, є суттєвим моментом. Це пояснює, чому, наприклад, у словосполученні «open and distance learning» частіше використовується саме «learning», а не «education»: маються на увазі відкриті моделі ДО, що передбачають значну свободу та самостійність студента/слухача в організації та навіть у визначенні змісту навчального процесу, моделі, що майже виключають «teaching», принаймні, у традиційному його тлумаченні. Однак, коли мова йде про ДО взагалі – включаючи моделі ДО, де провідну роль грає викладач, – знов використовується термін «distance education».

Таким чином, в англо-американській мовній традиції (що має у даному випадку перевагу, оскільки саме в ній започатковане використання понять і термінів ДО) правильно, маючи на увазі ДО як ціле, визначати його як «дистанційну освіту», що включає в себе «самостійне вивчення» і «навчання».

Аргументом проти використання словосполучення «дистанційна освіта» й за «дистанційне навчання» є розповсюджене тлумачення освіти не як процесу, а виключно як результату або продукту – можна отримати середню (професійну, вищу, тощо) освіту, але не можна – очну, дистанційну, заочну. При такому розумінні правильна назва для процесу – навчання, для результату – освіта. Однак існує ціла низка понять і термінів, в яких освіта може розумітись виключно як діяльність, процес, а не як результат – «система освіти» [2], (також «система відкритої освіти»), «методи освіти» (або «засоби освіти»), «цілі освіти» [4, 5], «безперервна освіта» і т. ін. Крім того, в більшості академічних, довідникових, енциклопедичних текстах освіта безумовно розуміється як процес цілеспрямованої діяльності всіх суб'єктів, у результаті якої, у випадку успіху такої діяльності, відбувається набуття знань більш високого рівня.

Так, згідно з діючою Міжнародною стандартною класифікацією освіти ЮНЕСКО (МСКО 1997 р.), затвердженої Генеральною конференцією ЮНЕСКО на 29-й сесії у листопаді 1997 р., що є єдиною визнаною в світі основою освітньої статистики, «під терміном «освіта» розуміється будь-яка цілеспрямована і систематична діяльність, що має на меті задоволення потреб у навчанні, «освіта» розуміється як організована комунікація, що має на меті навчання (набуття знань)» [13]. При цьому під «навчанням» розуміється «будь-яке покращення у поведінці, інформованості, знаннях, розумінні, поглядах, цінностях або навичках».

Слід звернути увагу, що визначальним для поняття «дистанційна освіта» є саме слово «освіта», а форма отримання/надання – це одна з класифікаційних ознак, або «кроскваліфікаційних змінних величин», згідно з якими в МСКО здійснюється класифікація або внутрішня диференціація поняття освіти (всього таких змінних величин в Revised version II – вісім). Так само, як, наприклад, «початкова освіта» є похідним від поняття «освіта», а не від поняття «рівень», поняття «дистанційна освіта» похідне від «освіта», а «рівень» у першому випадку і «форма надання» у другому – це лише специфічна відмінність, що дозволяє провести класифікацію.

Так само не є визначальними поняттями для дистанційної освіти поняття «технології» або «інформаційно-освітнє середовище» [2, 4], тому є некоректними визначення ДО як «особливої/спеціалізованої ІОС», або «сукупності технологій». Будь-яка освіта є певною організованою та цілеспрямованою комунікацією, що використовує ті чи інші технології та відбувається в тому чи іншому інформаційно-освітньому середовищі, але сама не стає від цього «технологією» або «середовищем». Більш того, якщо під «технологіями» розуміється сукупність сучасних ІКТ, а під ІОС – «системно організовану сукупність засобів передачі даних, інформаційних ресурсів, протоколів взаємодії, апаратно-програмного та організаційно-методичного забезпечення, що орієнтована на задоволення освітніх потреб користувачів», вони не можуть слугувати навіть типовою відмінністю ДО. Застосування ІКТ або наявність ІОС не відрізняють ДО від не ДО, а саме по собі застосування ІКТ взагалі не є ексклюзивною особливістю освіти.

Таким чином, можемо бачити, що навіть такий неповний аналіз поняття «дистанційна освіта», в якому ми, практично, не виходили за межі банальних тверджень і тавтологій, дає можливість визначити відмінні ознаки, що сприяють більш чіткому розумінню, що таке ДО, а отже, – і більш чіткій практичній орієнтації у сполученні з цим поняттям просторі норм, цілей, завдань, що є нагальною практичною необхідністю управління розвитком ДО на всіх рівнях системи освіти.

Проведений аналіз дає можливість зробити такі висновки:

1. При дотриманні формально-логічних вимог до визначення поняття «дистанційна освіта» воно має бути визначено не як та чи інша технологія і не як особливе інформаційно-освітнє середовище, а як форма освіти, оскільки саме «освіта» є для нього основним поняттям.

2. Типовою відмінністю дистанційної освіти від інших форм освіти, перш за все, від очної освіти та самоосвіти, є спосіб отримання освіти через опосередковану/на відстані інтерактивну комунікацію, при цьому конкретні засоби, канали і технології такої комунікації не носять характеру критичної ознаки ДО. Їх набір не може бути визначений раз і назавжди, він може змінюватись і включати в себе, разом з телекомунікаціями, інтерактивні навчально-методичні матеріали на різних носіях.

3. Форма (характер, спосіб) інтерактивної освітньої комунікації, що має різні назви у різних нормативних документах («форма (засіб) надання» («Modality of provision» – в Revised version II. ISCED 1996, ЮНЕСКО, «форма навчання, що реалізується за технологіями дистанційного навчання» – «Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні»), є типовою відмінністю або виокремленням різних форм освіти у межах поняття «освіта» – класифікаційна змінна величина.

4. У відповідності і до значення цієї класифікаційної змінної перемінної («опосередкована/на відстані комунікація») дистанційна освіта на рівні загального визначення як форма освіти співпадає з заочним навчанням і, частково, з екстернатом, займаючи, як наслідок, місце в МСКО, відповідно до місця заочної освіти у вітчизняній класифікації форм освіти. Це дозволяє стверджувати, що в усіх трьох випадках мова йде про одну й ту ж саму форму освіти на відстані і без відриву від основної діяльності, а також, що як форма освіти дистанційна освіта легалізована на рівні Закону у вигляді заочної освіти (це, звісно, не означає, що його легалізація як поняття, його існування й подальший розвиток не потребує на підзаконному рівні розробки нормативно-методичного забезпечення).

5. Термінологічно більш коректно (в тому числі з урахуванням походження термінів з англо-американської мовної традиції) застосовувати, маючи на увазі ДО в цілому, термін «дистанційна освіта» як систему спільної діяльності тих, хто навчається, з тими, хто навчає»; термін «дистанційне навчання» – говорячи про діяльність тих, хто навчає, – осіб, установ та закладів; термін «дистанційне вивчення» – у відношенні до самостійної або переважно самостійної діяльності учнів/студентів/слухачів.

Радянську систему заочної освіти, що стала історично першою системою дистанційної освіти й випустила за період свого існування

мільйони дипломованих спеціалістів, була, крім цього, розтиражованою в усіх країнах соціалістичної співдружності й, за багатьма ознаками, історично і логічно може вважатись прямою попередницею третього покоління кореспондентського ДО, початок якому було покладено заснуванням Відкритого Університету Великобританії.

Британський Відкритий Університет досі є одним з найбільших й, безумовно, найавторитетнішим центром дистанційної освіти в світі, свого роду «палатою міри та ваги» відкритого ДО. Він став таким, значною мірою, завдяки синтезу попередніх моделей ДО, поєднавши:

- принцип автономії та пріоритету освітніх потреб студента, притаманний кореспондентським школам;

- принципи системної організації та поєднання очних занять з планомірною самостійною роботою студентів у межах засвоєння професійних освітніх програм;

- характерний для всіх моделей ДО американських університетів принцип максимально можливого використання, в поєднанні з традиційними кореспондентними матеріалами, сучасних засобів телекомунікацій й технологій виготовлення навчальних матеріалів.

Певною мірою ці принципи були розповсюджені у світі, ставши тією базою, яку можна впізнати у більшості закладів ДО.

Установи, що надають можливість дистанційної освіти, відрізняються одна від одної. Їхні особливості залежать від рівня та змісту навчання, кількості та особливостей контингенту, технічних та фінансових можливостей, політики уряду країни та культурно-історичних особливостей системи освіти країни, а також від вибору моделі ДО.

Керівники систем освіти більшості країн світу зауважують, що вирішення проблеми створення та успішного розвитку системи ДО залежить від прийняття політичних рішень на державному рівні. Так, у країнах, що розвиваються, системи ДО зазвичай створюються внаслідок рішень, за участь та за рахунок фінансування з боку державних органів.

На долю 20-ти розвинених країн припадає більша частина закладів – близько 830-ти, у той час як на долю 77 країн, що розвиваються, припадає всього близько 280-ти закладів. Якщо ж врахувати, що з цих 77 країн на долю Мексики, Індії, Колумбії, Аргентини та Зімбабве припадає близько 100 закладів, то стає зрозумілим, що ця частина світу позбавлена можливостей, якими користуються розвинені країни.

Найбільш багаточисельними є навчальні заклади США та Канади, де навчання за

дистанційними програмами пропонують більш 700 коледжів та університетів.

Таблиця 1.
Деякі дані про найбільші закордонні навчальні заклади ДО

Назва центру, країна, WEB-сервер	Кількість слухачів ДО (на рік)	Технології навчання, що використовуються
Європа		
Голандський Відкритий Університет (Open University of the Netherlands), Нідерланди, http://www.ou.nl	близько 22 000	Широко застосовується роздруковані матеріали, додатково використовуються інтерактивні відеопроекти, аудіо/відео матеріали, практичні роботи та компакт-диски. До курсів можуть додаватися методичні посібники й списки рекомендованої літератури. Навчання он-лайн та оф-лайн. Консультації можна отримувати в групах, індивідуально і по телефону
Національний університет ДО Іспанії (Universidad Nacional de Educacion a Distancia), Іспанія, http://www.uned.es	близько 130 000	Друковані матеріали, аудіо/відео матеріали, радіо та комп'ютерні технології, телебачення, відеотека, відеоконсультації. Особисті телефонні консультації з викладачем
Відкритий університет (The Open University), Великобританія, http://www.open.ac.uk/	близько 200 000	Аудіо/відео матеріали, CD-ROMи, слайди, доступ до матеріалів через Інтернет, теле/радіопередачі. Використовується обладнання для проведення досліджень (експериментів) вдома, для проведення комп'ютерних нарад, конференцій, вебінарів. Організуються заняття у недільних та літніх школах, консультації (за бажанням) – у навчальних центрах.
Університет Анadolу (Anadolu University), Турція, http://www.anadolu.edu.tr	близько 300 000	Роздруковані матеріали, теле/радіо програми, відеоматеріали. Консультації можна отримати в початкових центрах або в освітніх відеоцентрах
Ферн (Хаген) (Fern Universitaet (University of Hagen)), Німеччина, http://www.fernuni-hagen.de	близько 55 000	Друковані матеріали, електронні комунікації та мультимедійні технології, особисті консультації з викладачами, електронна пошта, Інтернет-доступ до матеріалів, CD-ROMи, аудіо/відео- матеріали
Америка		
Атабаскський Університет (Канадський Відкритий університет) (Athabasca University, Canada's Open University), Канада, http://www.athabascau.ca	близько 20 000	Індивідуальні навчальні програми в друкованому та електронному вигляді. Консультації з викладачем, у т. ч. онлайн консультації. Доступ до електронних бібліотечних фондів
Міжнародний Університет Джонса (Jones International University), США, http://www.jonesinternational.edu	близько 30 000	Інтернет-доступ, електронна пошта, телефонні консультації
Національний технологічний університет (National Technological University), США, http://www.ntu.edu	близько 3 500	Використання системи супутникового зв'язку, забезпечення навчальними програмами за допомогою телекомунікацій, що дозволяє проводити навчальні конференції й консультації. Доступ до відеоресурсів через Інтернет, спілкування з викладачами по телефону та електронною поштою

Пенсільванський Університет (Pennsylvania State University), США, http://www.outreach.psu.edu/de	близько 20 000	Друковані матеріали, аудіо/відео матеріали, доступ до Інтернет-ресурсів, інтерактивні телепрограми, вебінари, спеціалізовані друковані видання.
Африка		
Південно-Африканський Університет (University of South Africa (UNISA)), Південна Африка, http://www.unisa.ac.za	близько 120 000	Друковані матеріали й методичні посібники, аудіо/відеоматеріали, радіопрограми. Регулярне тестування. Особисті консультації з викладачами, консультації в супутникових центрах
INTEC College у Кейптауні , Південна Африка, http://www.intec.edu.za	близько 100 000	«Кейс»-технологія із застосуванням навчальних та імітаційних програм (тренажерів)
Азія		
Гонконгський Відкритий Університет (Open University of Hong Kong (OUHK)), Гонконг, http://www.ouhk.edu.hk	більше 24 000	Друковані матеріали, теле/радіо- трансляції, очні заняття в групах з викладачами. Використовуються мультимедійні технології, вступні заняття з викладачами
Відкритий Університет Ізраїля (The Open University of Israel), Ізраїль, http://www.openu.ac.il	близько 31 000	Аудіовізуальні засоби, лабораторні комплекти, теле/радіотрансляції, Інтернет-курси, інтерактивні лекції через супутник, друковані матеріали
Шанхайський Телеуніверситет (Shanghai Television University (STVU)), Китай, http://www.shtvu.edu.cn	більше 80 000	Мультимедійні технології, аудіозаписи, теле/радіопрограми, очні консультації з викладачами, методичні матеріали для самоконтролю

У процесі дослідження нами визначено, що значна частина науковців вважають на сьогодні реальним, що у в процесі дистанційного навчання має бути електронний варіант навчально-методичного комплексу дисципліни, який містить у собі: робочі програми дисципліни; конспекти лекцій (або навчальні посібники); методичні розробки практичних та лабораторних занять; питання для підготовки до іспитів та заліків; тести; екзаменаційні білети; рекомендовану літературу; електронні консультації.

Таким чином, практика організації освітньої діяльності сучасних організацій вищої освіти свідчить, що у них виділяються такі чинники та процеси, які призводять до необхідності й можливості використання дистанційного навчання: нові вимоги до освіти (зокрема, доступність, невисока вартість навчання, обмеження часу навчання тощо); обмеження щодо пропускну спроможності вузів, факультетів підвищення кваліфікації та освітніх закладів інших типів; збільшення кількості бажаючих одержати освіту через підвищення престижу освіти та необхідність перепідготовки спеціалістів; поява та розвиток якісно нових засобів інформаційних технологій і яскраво виражений процес інформатизації; посилення міжнародної інтеграції тощо.

Інформатизація освіти в Україні – один з найважливіших механізмів, що зачіпає основні

напрями модернізації освітньої системи. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Змінюється сама парадигма освіти. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам.

Ефективність дистанційного навчання заснована на тому, що ті, кого навчають, самі почувують необхідність подальшого навчання, а не піддаються тиску з боку. Вони мають можливість роботи з навчальними матеріалами у такому режимі й обсязі, який підходить безпосередньо їм. Ефект у значній мірі залежить від того, наскільки регулярно займається той, хто навчається. Послідовне виконання контрольно-діагностичних завдань й випускної роботи, а також підтримка в усіх питаннях з боку викладача-координатора забезпечує планомірне засвоєння знань.

Ефективність дистанційного навчання для випускників та студентів полягає й у тому, що можливість навчатися дистанційно не обмежує можливості навчатися й удосконалюватися в професійній діяльності під час роботи на підприємстві. Цей рівень освіти студенти вважають цілком достатнім й можливим для здійснення своїх життєвих планів. Багато хто з них вважає, що отримані знання відповідають успішній роботі.

Найбільш важливими компонентами дистанційного навчання є: створення практичних ситуацій під час навчального процесу, можливість проявити себе, самореалізуватися, чіткість організації навчального процесу, індивідуального підходу.

Список використаних джерел

1. Андреев А.А., Солдаткин В.И. Дистанционное обучение: сущность, технология, организация. – М.: Издательство МЭСИ, 1999. – 196 с.
2. Бодненко Д.М. Підготовка викладачів вищого навчального закладу до здійснення дистанційного навчання: дис. канд. пед. наук. – Черкаси: 2007. – 256 с.
3. Жевакіна Н.В. Педагогічні умови організації дистанційного навчання студентів гуманітарних спеціальностей у педагогічному університеті: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. – Луганськ, 2009. – 20 с.
4. Информационные технологии и средства дистанционного обучения: Учеб. пособие для студентов высших учебных заведений / Под ред. А.Н. Ковшова. – М.: Издательский центр «Академия», 2005.
5. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання - К.: ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2007. – С. 18 – 19.
6. Найдьонов І.М. Навально-методичний комплекс дисципліни «Основи психології і педагогіки» Навч. посібник. Видання 2-

ге, перероб. та доп. – К.: Видавництво «Купріянова О.О.», 2009. – 280 с.

7. Найдьонов І.М. Етика – естетика: дидактичний зміст: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2011. – 550 с.
8. Про затвердження Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс]: Наказ МОН України від 21 січня 2004 № 40. – К.: CD-вид-во «Інфодиск», 2010. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор.; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium-266; 32 Mb RAM; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. – Назва з титул. екрану.
9. Теория и практика дистанционного обучения: Учеб. пособие / Под ред. Е.С. Поллат. - М.: Изд. Центр «Академия», 2004.
10. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. – К.: Академвидав, 2010. – 456 с.
11. Шуневич Б.І. Тенденції розвитку дистанційного навчання у зарубіжній вищій школі [Електронний ресурс] // Інформаційні технології і засоби навчання – 2008. – Вип. 3 (78).
12. Anderson, T.D., Garrison, D.R., Avoiding the industrialization of research universities: big and little distance education/The American journal of distance education, 1999 13 (2), pp. 48 – 63
13. Des faits et des chiffres 2000 / Institut de statistique de l'UNESCO.
14. Moore, M. Is Distance Teaching More Work or Less? The American Journal of Distance Education , 2000, 14 (3): 1 – 4.

Губар В.В. Проблеми становлення дистанційного навчання у системі вищої школи

У статті проведено аналіз сучасного стану нормативного та термінологічного забезпечення дистанційного навчання в Україні. Окреслено шляхи подальшого розвитку нормативної бази, враховуючи досвід вищих навчальних закладів.

Ключові слова: дистанційне навчання, освітні послуги, модернізація навчання, нормативна база.

Губар В.В. Проблемы становления дистанционного обучения в системе высшей школы

В статье проведён анализ современного состояния нормативного и терминологического обеспечения дистанционного обучения в Украине. Очерчены пути дальнейшего развития нормативной базы, учитывая опыт высших учебных заведений.

Ключевые слова: дистанционное обучение, образовательные услуги, модернизация обучения, нормативная база.

Gubar V.V. The analyzed problems of the modern normative of distance education in Ukrenian

The article gives analysis of the modern normative – legal providing of distance education in Ukraine. The ways of further development in normative base have been suggested, considering the experience of Educational establishments. (Institutions).

Key words: distance education, educational propositions, normative base.